

**РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД
ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ**

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД –
ОРГАНА СТАРАТЕЉСТВА У ЗАШТИТИ ДЕЦЕ ОД
ДЕЧИЈИХ БРАКОВА**

Београд, јун 2022.

3. ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЦЕНТАРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД – ОРГАНА СТАРАТЕЉСТВА У ЗАШТИТИ ДЕЦЕ ОД ДЕЧИЈИХ БРАКОВА

На основу Инструкције о начину рада центара за социјални рад – органа старатељства у заштити деце од дечијих бракова (бр. 551-00-00100/2019-14 од 20.05.2019. године), сагласно тачки 15. Републички завод за социјалну заштиту подноси **Трећи извештај**.

Прикупљени подаци се односе на 2021. годину и обухватају период од 1.01. до 31.12. 2021. године. За потребе прикупљања података сачињен је образац који садржи податке дефинисане Инструкцијом.

У овом извештајном периоду податке није доставило 8 (13,6%) центара за социјални рад (Бачка Топола, Гаџин Хан, Житорађа, Зубин Поток, Ковин, Медвеђа, Опово, Рача) и два одељења Градског центра за социјални рад Београд (Нови Београд и Сурчин). Имајући у виду општине које нису доставиле податке, основано је претпоставити да је укупан број деце жртава дечијег брака већи јер се међу њима налазе средине за које је познато да имају дечији брак као појаву на својој територији, али се поставља питање да ли ови центри препознају овај вид насиља над децом али не достављају податке због немогућности да прате ову појаву јер користе софтверске програме који нису погодни за овакво прикупљање података, или ову појаву уопште не препознају. У прошлом извештајном периоду број центара који нису доставили податке био значајно већи, 42 ЦСР (24,7%).

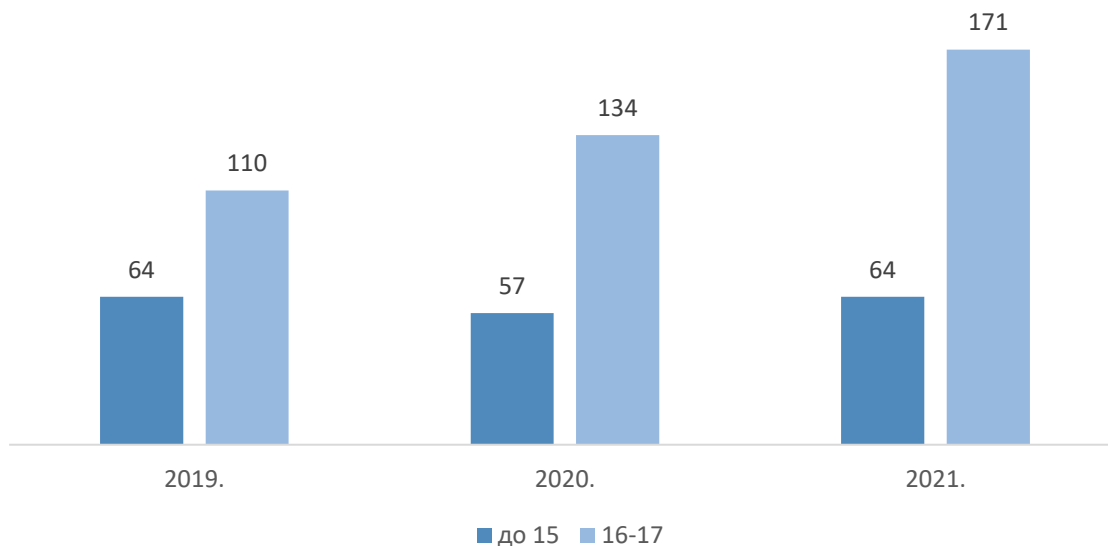
Током 2021. године центри за социјални рад идентификовали су **235 деце** жртава дечијег брака од којих 16 дечака, и 219 девојчица (повећање од 81,2% у односу на претходну годину). У Одељењу Гроцка Београдског центра за социјални рад започет је рад са једном девојчицом, али у моменту давања података фаза процене није окончана. Из тог разлога недостају подаци, те ће у извештају подаци бити презентовани за 234. детета. Током 2021. године од идентификоване деце, на дан 31.12.2021. године на евиденцији центара налазило се 147-оро деце, а центри за социјални рад на захтев суда дали су налаз и мишљење за склапање малолетничког брака за 69-оро деце.

Међу идентификованом децом доминира узраст деце од 16 и 17 година (171 дете, 72,7%), али није занемарљив и број од 64-оро деце млађе од 16 година, која су посебно погођена дечијим браком на том изразито ниском узрасту (7 дечака и 57 девојчица). Посматрано у односу на 2019. годину¹, нема значајнијих промена у старосној структури деце (Графикон 1), деца узраста 16-17 година у просеку чине 68,7% деце жртава дечијег

¹ Републички завод прикупља податке о деци жртвама дечијег брака почев од 2019. године

брака, а деца узраста до 15 година имају просечни удео од 31,3%. У полној структури доминирају девојчице, са просечним уделом од 94,7% у трогодишњем периоду. У односу на 2019. годину, број деце евидентираних као жртве дечијег брака порастао је за 35,1%.

Графикон 1 – Старосна структура деце жртава дечијег брака, 2019 – 2021.

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

На питање о регулисаном грађанско правном статусу који подразумева одређен ЈМБГ за дете, регулисано држављанство и родитеља и детета, уписану чињеницу рођења у матичну књигу рођених, центри су дали податке да 17-оро деце нема регулисану наведену комплетну личну документацију, а недостаје: 1 дете није регулисано држављанство, троје деце нема здравствену књижицу, једно дете нема регулисано пребивалиште, 15-оро деце нема личну карту, мајке двоје деце немају држављанство, једна мајка није уписана у матичну књигу рођених и две мајке немају регулисано пребивалиште.

Од укупног броја деце жртава дечијег брака 22-оје деце је без родитељског старања (9,4%), а 208² имају једног или оба родитеља, што јасно указује да су **родитељи** ове деце одговорни за склапање дечијег брака, односно подржавају или, у најмању руку, **имају позитиван став** у односу на ову појаву. Најдрастичнији примери су у случају деце за чије родитеље је центар планирао покретање поступка за лишење родитељских права, али их још увек није покренуо (мајка једног детета и отац једног детета), као и случајеви где су поступци за лишење покренути, али јпш увек нису окончани од стране суда (мајке 4-оро деце и отац једног детета).

² Деца жртве дечијег брака су доминантно деца под родитељским старањем, у трогодишњем посматраном периоду просечан удео ове деце је 86,6%

Што се тиче старатељске заштите, без родитељског старања је 22-оје деце, али су под старатељством и деца за чије родитеље још увек нису окончани поступци за лишавање родитељског права (мера старатељске заштите примењена је за 27-оро деце), и то 18-оро деце је под непосредним старатељством надлежног центра за социјални рад, а осталих 9 за старатеља имају неког од сродника, а најчешће су то деда (2 детета) или бака (5-оро деце) и неко други од сродника у 2 случаја.

Да би се разумела позиција центра за социјални рад и могућност за предузимање интервенција стручних радника, веома је значајно анализирати у којој ситуацији се налази дете у моменту када центар добије пријаву и када започиње рад са дететом и породицом. Наравно, много значајнији простор за рад постоји где је пријава стигла док је дете у ризику, али се још увек не налази у партнерској заједници (70-оро деце, 29,9%), а 154 детета (65,8%) су већ била у дечијем браку, што знатно сужава простор за рад са дететом и своди се на умањење штете нанете детету. За 11-оро (4,7%) деце центри су се изјаснили за неке друге ситуације (опција „нешто друго“) као што су: прекинута ванбрачна заједница у којој је рођено дете, те је било потребно доношење одлуке о поверавању детета, центар је укључен у неколико случајева деце, али након што је раскинута партнерска заједница и ситуација у којој дете повремено живи са партнером, али су то такође ситуације у којима се углавном умањује штета.

Развојне и здравствене сметње или инвалидитет има 16-оро (6,8%) деце, а ради се о интелектуалном инвалидитету, поремећају понашања и/или тежем емоционалном проблему.

Образовни статус идентификоване деце жртава дечијег брака веома је разнолик:

- 21 дете (8,9%) не похађа основну школу, а основношколског је узраста;
- 19-оро деце (8,1%) похађа редовно основну школу;
- 6-оро деце (2,5%) похађа специјалну основну школу;
- **105-оро деце 44,8%) не похађа средњу школу, а средњошколског узраста је;**
- 42-оје деце (17,8%) похађа редовно средњу школу;
- 1 дете похађа специјалну средњу школу;
- 33-оје (14,1%) завршили школовање (основна и средња стручна школа);
- 3-оје завршило специјално образовање за одрасле;
- 24-оро (10,2%) деце никада није било укључено у образовни процес.

Посматрајући податке о образовном статусу ове деце жртава дечијег брака почев од 2019. године (Табела 1), запажа се забрињавајући тренд пораста удела деце која не похађају средњу школу а средњошколског су узраста.

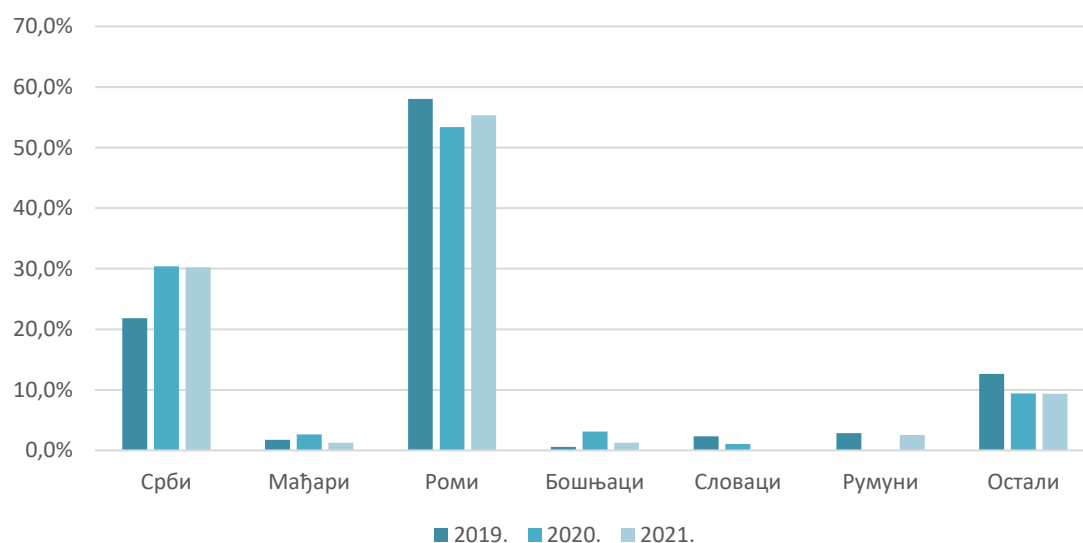
Табела 1 – Деца жртве злоупотребе дечијег брака према образовном статусу, 2019 – 2021. (%)

	2019.	2020.	2021.
Не похађа основну школу, а основношколског је узраста	19,0%	8,9%	9,0%
Редовна основна школа	9,8%	12,0%	8,1%
Специјална основна школа	0,6%	1,6%	2,6%
Не похађа средњу школу, а средњошколског је узраста	33,9%	37,7%	44,9%
Редовна средња школа	12,1%	19,9%	17,9%
Специјална средња школа	0,0%	2,1%	0,4%
Школа за основно образовање одраслих	1,1%	1,0%	1,3%
Никада нису били укључени у образовни процес (нису ишли у основну школу)	1,7%	0,0%	1,7%
Завршили школовање (основна школа, средња стручна школа)	21,8%	16,8%	14,1%
Укупно	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

Подаци о националној припадности указују да дечији брак постоји у многим националним мањинама на територији Републике Србије, али је такође очигледно да је ова појава најраспрострањенија међу децом ромске националности, те је од укупног броја деце **130 ромске деце (55,5%)** што је карактеристика и посматраног трогодишњег периода (Графикон 2). За 6-оро деце не постоји податак које су националности, а за 71-о је уписана српска националност. Евидентирано је 3-оје мађарске, бошњачке 3-оје, 1 црногорске и 6-оро румунске националне припадности.

Графикон 2- Национална припадност деце жртава дечијег брака, 2019 – 2021. (%)

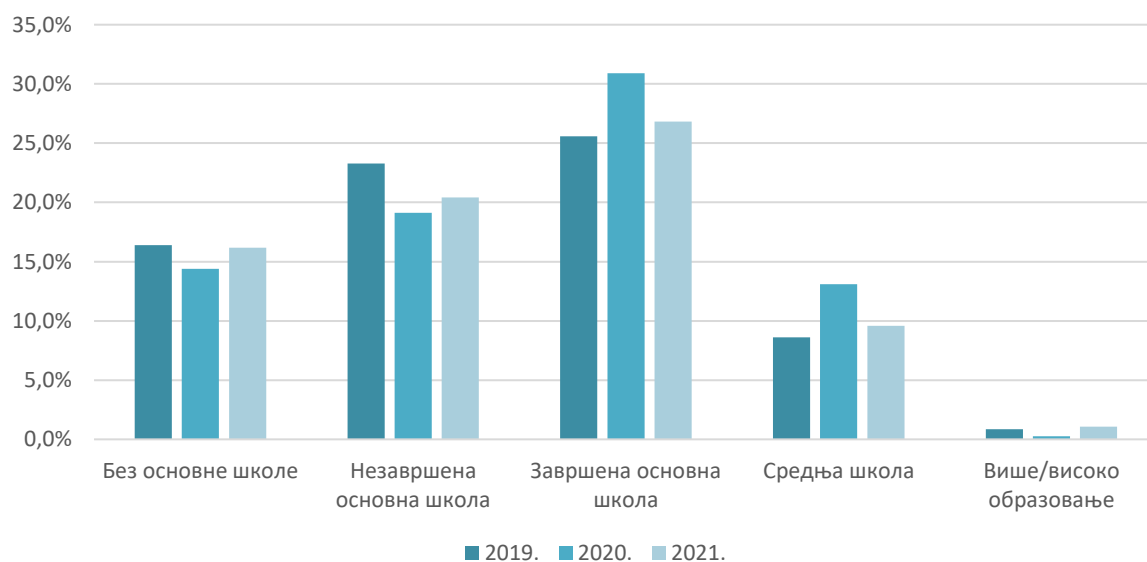

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

У односу на тип насеља у којем живе деца жртве дечијег брака може се констатовати да нема битне разлике између урбаних и руралних средина. За ову тему можда је упутније трагати за подацима да ли ова деца живе у издвојеним насељима. Гетоизираност и изолација (понекад и свесна самоизолација на тему дечијег брака) јесте често препрека за досезање до популације која је најугроженија праксом дечијих брака. Међутим, подаци добијени за 2021. годину указују да је само 30-оро деце (12,8%) жртава живело у подстандардним насељима, а да су породице 217-оро деце имале сопствену кућу или стан. При томе, наводи се да 207-оро деце (87,1%) потиче из породица које су интегрисане у локалну заједницу, а свега 18-оро из породица које су живеле изоловано.

Имајући у виду значај образовања породица, посебно мајки, чија деца ступају у дечије бракове, прикупљени су подаци за родитеље идентификоване деце жртава. Највећи број мајки има завршену основну школу (60), незавршену основну школу има 53 мајки, без основне школе је 45, са средњошколским образовањем је 18, а више или високо образовање има 3 мајке. Података нема за 38 мајки. Што се тиче очева, за 48 нема података, 60 има завршену основну школу, 43 има незавршену основну школу, 31 отац је без основне школе, средњу школу има 27 очева и 2 оца имају вишу/високу стручну спрему. Када се подаци сагледају у трогодишњем периоду, добија се веома неповољна слика (Графикон 3): у просеку 36,6% родитеља нема завршену основну школу или је никад није похађало, свега 10,4% имају средњу школу.

Графикон 3 – Образовна структура родитеља деце жртава дечијег брака, 2019 – 2021. (%)

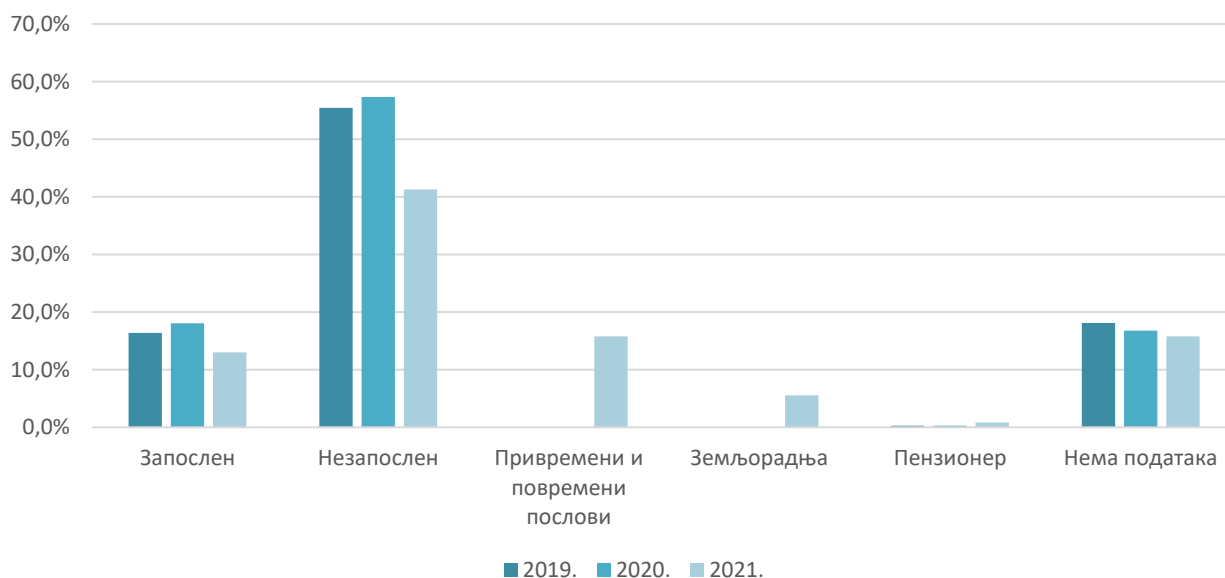
Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

Када се посматрају подаци о запослености родитеља деце жртава, односно о приходима које остварују, веома је индикативан податак да је **само 26 мајки (11,1%) запослено и остварује редован приход по основу радног односа**. Са друге стране **право на неку материјалну помоћ остварила је 171 мајка и 128 очева** (новчана социјална помоћ, једнократне новчане помоћи, дечији додатак), а 13 мајки нема баш никаква новчана

примања што указује на **подређен и економски зависан положај жене** који је један од фактора очувања дечијег брака као остатка патријархалног модела организације породице. Од центара за социјални рад су тражени подаци о извору прихода за оба родитеља чија су деца жртве дечијег рада. У очи упада податак да само 20 мајки, односно 17 очева остварује приход бавећи се пољопривредом. Једно од могућих објашњења може бити да су у земљорадничким породицама деца радно ангажована на имању, те се не подстиче рани одлазак из породице девојчица које удајом одлазе из своје у породицу партнера, те на тај начин породица порекла остаје без члана који доприноси приходима породице. Са друге стране, један од фактора који подстичу појаву дечијег брака је и друга страна која добија новог члана и са њим нову радну снагу. Међутим, породице које живе од земљорадње вероватно нису у таквој ситуацији да кроз рану удају својих ћерки омогућавају им „бољи живот“ и бег из сиромаштва. С обзиром да нема неких истраживања о овом питању, може се само нагађати.

Посматрајући структуру запослености (Графикон 4) и извора прихода родитеља (Графикон 5) у периоду 2019 – 2021. година, уочавају се изразито негативни трендови: родитељи су доминантно незапослени – просечни удео је 51,4% и НСП је главни извор прихода породице са просечном заступљеношћу од 26,6%.

Графикон 4 – Запосленост родитеља деце жртава дечијег брака, 2019 – 2021. (%)

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

Графикон 5 – Приходи родитеља деце жртава дечијег брака, 2019 – 2021. (%)

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

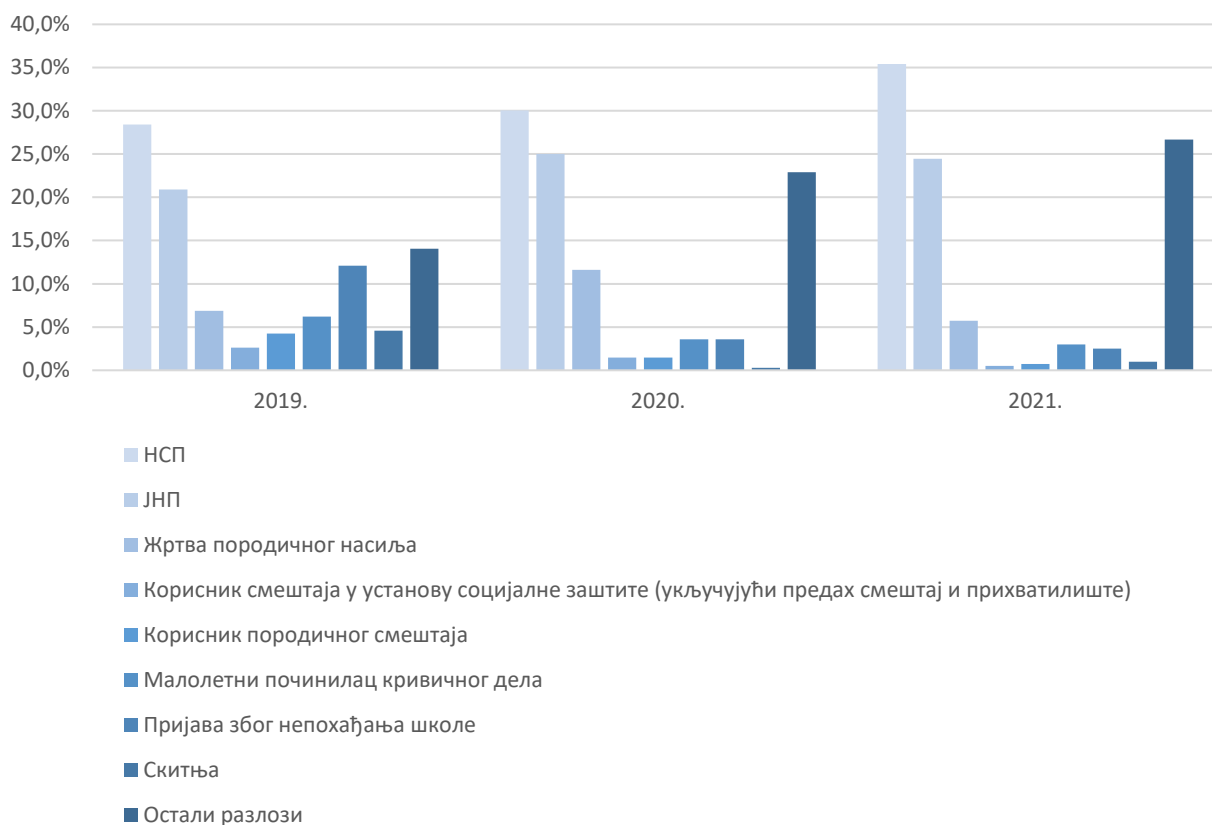
Врсте породица из којих деца жртве дечијег брака потичу су разнолике, али ипак највећи број чине потпуне породице (оба родитеља и деца) – 82-оје деце (35%) потиче из оваквих породица, 25-оро деце потиче из једнородитељских породица (мајка и деца), а 14-оро деце је из једнородитељских породица у којима су деца живела са очевима, 5-оро деце је живело у сродничким породицама, 4-оро у хранитељским породицама. Питања поводом ових података која се могу поставити су: да ли је само сиромаштво у питању, да ли хранитељске породице које су одабране за конкретно дете могу да одговоре на ризик од дечијег брака за децу о којој брину и какви су њихови ставови о склапању брака на раном узрасту или се приликом припреме за хранитељство мало бавимо питањем дечијег брака. Имајући у виду ситуацију мањег броја хранитељских породица у односу на потребе, може се закључити да је присутно све наведено, али да се приликом обуке и припреме породица за хранитељство мора увести и тема дечијих бракова. Такође, потребно је подршку деци у хранитељској породици допунити превентивним радом у односу на дечије бракове. Такође, **тема дечијих бракова мора бити заступљена и циљана за ширу јавност, а не само за стручну, јер иако се у последње време значајно више прича о овој појави, о проблему дечијих бракова још увек се недовољно зна.**

Подаци који указују на потребу интензивнијег рада са стручњацима центара за социјални рад су они који се тичу рада са дететом жртвом пре или након његове идентификације.

На питање да ли су дете или неки члан његове породице **раније били на евиденцији центра за социјални рад по неком основу, за 188-оро деце (83,3%) је дат потврдан одговор.** Само је 142 детета (60,6%) је из породица које су оствариле право на новчану социјалну помоћ. Дакле, посебну пажњу треба усмерити на **континуирану сензибилизацију стручних радника у службама за материјална давања** јер су они често први у контакту са децом у ризику од дечијег брака. Из породица у којима је било заступљено партнерско насиље је 23-оје деце, а 26 деце је било жртва породичног насиља, 3 детета су доживела вршњачко насиље, 17-оро деце је користило услугу смештаја у институцији, **20-оро деце (8,5%) је било корисник породичног смештаја**, 58-оро деце су се налазила се на евиденцији због пријаве школе о нередовном похађању наставе, 14 их је било по основу пријаве о учињеном кривичном делу, 13-оро деце због скитње и 18-оро деце је било и раније на евиденцији због различитих облика поремећених породичних односа. Центри наводе и случајеве да су им деца позната од раније јер су им браћа или сестре одлазили на усвојење, као и да су вођени други поступци у оквиру којих се долазило до података на основу којих се могао претпоставити ризик од дечијег брака.

У посматраном трогодишњем периоду, подаци показују да су породица или чланови породице детета жртве дечијег брака најчешће били на евиденцији ЦСР јер су корисници НСП, ЈНП и као жртве породичног насиља, али ни остали разлози, иако значајно мањег удела, никако нису занемарљиви: непохађање школе, скитња и др. (Графикон б).

Графикон б – Основ претходне евиденције у ЦСР породице/детета жртве дечијег брака, 2019 – 2021.(%)

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

Када се посматрају родитељи деце жртава у односу на ризична понашања за 112 мајки и за 108 очева не постоји податак. Ово указује на веома оскудну процену стања, потреба, ризика у којима су ова деца одрастала и због чега су можда постала жртве дечијег брака. Оно што центри наводе као познато је за 13 очева прекомерно конзумирање алкохола, да се 12 очева налази на евиденцији центра због одслужењу затворске казне, да се 7 мајки и 1 отац воде као психијатријски болесници, да је због насиља у породици евидентирано 15 мајки и 13 очева, просјачење 4 мајке и 1 отац, скитња 4 мајке, трговина људима у случају једне мајке и 2 оца, злоупотреба дечијег рада у случају једне мајке и једног оца и живот у криминогеном окружењу 3 мајке и 3 оца. Оваква структура ризичних понашања родитеља присутна је и у посматраном трогодишњем периоду (Табела 2).

Табела 2 – Родитељи и чланови породице детета жртве дечијег брака према врсти ризичних понашања/сукоба са законом, 2019 – 2021. (%)

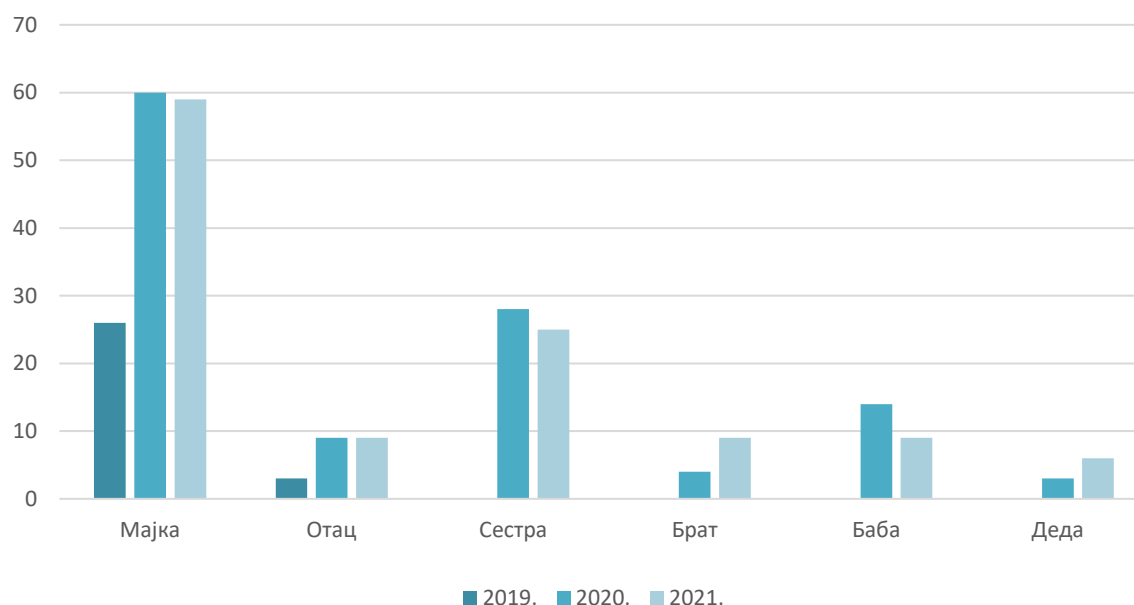
	2019.	2020.	2021.
Производња/продаја/конзумирање психоактивних супстанци	0,4%	0,4%	0,3%
Алкохолизам и друге болести зависности (дрога, коцкање...)	3,4%	7,7%	3,3%
Партнерско/породично насиље	4,2%	17,9%	7,8%
Просјачење	0,9%	2,5%	2,0%
Скитња	1,5%	2,5%	1,8%

Одслужење затворске казне	2,4%	7,0%	3,3%
Живор у криминогеном окружењу	2,2%	1,4%	2,3%
Остали разлози	1,5%	17,5%	10,3%
Нема података	83,7%	43,2%	69,0%

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

Веома важан показатељ ризика од дечијег брака представља искуство родитеља, односно када су родитељи, други чланови породице или блиски сродници ступили у брак, а посебно мајке. Још увек ови подаци нису у довољној мери познати центрима. Познато је да је **у случају 120-оро деце (51,2%) неко од блиских сродника имао искуство дечијег брака**, и то: 59 мајки, 9 очева, 25 сестара, 9 браће, 9 бака и 6—орица деда. Дакле, потребно је далеко више пажње посветити животном искуству родитеља које значајно утиче на став о дечијем браку када су у питању њихова деца, али и на став ширег породичног окружења у којем дете и његова породица актуелно живе. Питање породичне историје је од великог значаја током процене детета и породице у циљу уочавања ризика од дечијег брака. Још важнији су подаци да ли се сиблинзи деце жртва већ налазе у браковима склопљеним на недозвољеном узрасту (у овом извештајном периоду у случају 34 детета или 14,5%). Ово указује на потребу детаљније процене породичне историје у делу који се односи на време склапања партнерске заједнице у породици детета које је евентуално у ризику од дечијег брака (Графикон 7).

Графикон 7 – Родитељи и сродници према искуству дечијег брака, 2019 – 2021.

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

За благовремену процену ризика по дете од дечијег брака веома је битан податак на који начин центар за социјални рад добија прву информацију о детету жртви. У 36 случајева центар је добио податак од полиције или тужилаштва. У 46 случајева сами родитељи и у 1 случају усвојитељи су пријавили (то могу бити различите ситуације, нпр.

дете побегло од куће), 50 жртава пријавила је нека здравствена служба што подразумева да је била у питању трудноћа или већ рођено дете, у 16 случајева пријавила је матична служба што подразумева ситуације пријаве имена за новорођенче које је родила малолетна мајка, само у 17 случајева пријаву је извршила школа због непохађања наставе, старатељи у 6 случајева, хранитељи су пријавили два детета, а 13-оро деце се само пријавило центру, сродници су пријавили случај за 13-оро деце, комшије/пријатељи једно дете и једно дете је пријављено путем анонимне пријаве. И даље нити једна пријава није дошла од служби/појединаца који су на извору података, односно у ситуацији да благовремено уоче ризик, а то су **здравствене медијаторке, педагошки асистенти и удружења грађана**. Оваква структура извора пријава о постојања дечијег брака присутна је и у периоду 2019 – 2021 година (Табела 3).

Ови подаци указују на неопходност стварања мреже у локалној заједници која би била анимирана да покрене и планира активности на спречавању дечијих бракова на нивоу своје локалне заједнице.

Табела 3 – Пријаве о постојању дечијег брака према извору пријаве, 2019 – 2021. (%)

	2019.	2020.	2021.
Државни органи (јавно тужилаштво, полиција)	24,9%	21,3%	13,6%
Школа	4,3%	3,2%	6,4%
Здравствене службе (домови здравља, патронажне службе)	14,6%	11,1%	18,9%
Органи локалне самоуправе (матичне службе)	7,0%	7,9%	6,1%
Педагошки асистент	0,0%	0,0%	0,0%
Здравствени медијатор	0,0%	0,0%	0,0%
Удружења грађана	0,0%	0,0%	0,0%
Родитељи детета	20,0%	16,2%	17,8%
Сродници детета	1,6%	1,9%	4,9%
Комшије, пријатељи	0,5%	0,5%	0,4%
Старатељ детета	3,8%	2,3%	2,3%
Хранитељ детета	1,1%	2,3%	0,8%
Усвојитељ детета	0,0%	0,0%	0,4%
Дете жртва дечијег брака	2,7%	2,8%	5,3%
Анонимна пријава	1,6%	0,9%	0,4%
Суд -захтев за давање стручног мишљења у поступку давања сагласности за ступање малолетника/це у брачну заједницу	11,4%	21,8%	19,3%
Васпитач	0,5%	0,0%	0,0%
Установа социјалне заштите	3,2%	1,4%	0,8%
Надлежни ЦСР у другим поступцима	0,5%	3,7%	2,3%
Други ЦСР	1,1%	1,4%	0,4%
Прихватилиште за децу	0,5%	0,0%	0,0%
Родитељи и сродници ванбрачног партнера	0,5%	0,9%	0,0%
Ванбрачни партнер детета жртве дечијег брака	0,0%	0,5%	0,0%

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

Када су у питању мере, услуге и поступци које је ЦСР предузео/реализовао/пружио у 2021. години у циљу заштите детета и породице, ситуација је следећа:

- У највећем броју случајева (219) центар је пружио **саветовање и информисање** детета и породице на тему штетности дечијег брака;
- У 76 случајева центар је дете и породицу упутио на друге социјалне услуге и сервисе као што је нпр. **саветовалиште**;
- У 87 случајева пружена је нека врста **материјалне** подршке, али углавном ради повратка детета у породицу, што упућује на ситуације да је дете већ ушло у дечији брак;
- 13-оје деце је упућено на алтернативни смештај;
- Послови у вези примене старатељске заштите реализовани у вези 44 случаја;
- Родитељи 4-оро деце су у поступку или су лишени родитељског права;
- У само 8 случајева центар је покренуо **поступке за заштиту права детета**;
- У 22 случајева поднете су кривичне пријаве против одговорних лица за кривично дело **запуштања и злостављања малолетног лица**;
- У 14 случаја покренуте су кривичне пријаве против одговорних лица за кривично дело **ванбрачне заједнице са малолетником**;
- У 5 случајева покренута је кривична пријава против одговорних лица за кривично дело **трговине људима**;
- У само 12 случајева центри су применили **надзор над вршењем родитељског права**. Међутим, у виду треба имати да веома ретко центар уочи ризик од дечијег брака благовремено, те за примену надзора над вршењем родитељског права буде касно, односно дете се већ налази ван родитељске породице и целисходније је применити неке друге мере.

У 69 случајева центри су дали сагласност, односно позитиван налаз и мишљење по захтеву суда за формално склапање брака (који су увек били у прилог склапања брачне заједнице, иако се радило о деци испод 18 година старости), што указује на углавном, формалан приступ стручњака овом питању. Структура мера, услуга и поступака који је ЦСР предузимао у периоду 2019 – 2021. у у циљу заштите детета и породице приказана је у Табели 4. Занимљиво је да је број мера, поступак и услуга у циљу заштите деце жртава дечијег брака порастао за 52,9% у односу на 2019. годину, што је у складу са порастом броја деце жртава дечијег брака на евиденцији ЦСР.

Табела 4 - Мере, услуге и поступци које је ЦСР реализовао у циљу заштите детета и породице односно спречавања дечијег брака, 2019 – 2021. (%)

	2019.	2020.	2021.
Информисање и саветовање детета, родитеља/старатеља	39,6%	34,3%	37,3%
Упућивање на социјалне и друге услуге и сервисе у заједници	15,6%	11,3%	12,9%
Пружање материјалне подршке биолошкој породици детета	12,5%	12,6%	14,8%
Надзор над вршењем родитељског права	3,4%	3,6%	2,0%
Поступци у вези примене старатељске заштите	5,7%	6,6%	7,5%
Обезбеђивање алтернативног смештаја	3,1%	4,9%	2,2%
Покретање поступка за лишење родитељског права	0,8%	0,9%	0,7%
Покретање поступка за лишење пословне способности родитеља	0,0%	0,0%	0,0%
Покретање поступка за заштиту права детета	2,1%	1,5%	1,4%
Покретање поступка за заштиту од насиља у породици	0,8%	1,3%	1,0%
Покретање кривичне пријаве против одговорних лица за кривично дело запуштања	2,9%	2,8%	3,7%
Покретање кривичне пријаве против одговорних лица за кривично дело ванбрачног односа	3,6%	4,7%	2,4%
Покретање кривичне пријаве против одговорних лица за кривично дело трговине људима	0,3%	0,2%	0,9%
Давање стручног мишљења у поступку давања сагласности за ступање малолетника у брак	4,9%	10,9%	11,1%
Нешто друго	4,7%	4,7%	2,0%

Извор: Упитник о деци жртвама дечијег брака на евиденцији ЦСР

Иако је за очекивати да деца жртве дечијег брака лако постану жртве трговине људима, Центар за заштиту жртава трговине људима пријављује **свега 4 случаја деце идентификоване током 2021. године**, и то 3 девојчице и 1 дечак, а од претходних година као активни случајеви са којима раде још увек се налази 4-оро деце, за које наводе да је облик трговине људима био принудни брак. Што се тиче пријава, у овом извештајном периоду није било пријава полицији, а у 2 случаја Центру за заштиту жртава трговине људима пријавом се обратио надлежни центар за социјални рад. Овакав приступ је упитан, јер често принудни брак представља оквир у коме се дешава неки други облик трговине људима. Једну пријаву је упутила школа коју је дете похађало и за једну пријаву је достављен податак да је сам Центар за заштиту жртава трговине људима дошао до сазнања о жртви.

Што се тиче активности које је Центар за заштиту жртава трговине људима предузео и које су у његовој надлежности, у сва 4 случаја је остварена сарадња са надлежним центром за социјални рад, као и са полицијом и тужилаштвом. За једно дете је обезбеђена материјална подршка коју може да пружи ова институција. Подршка за повратак у образовни процес пружена је у случају 3-оје деце, а подршка у запошљавању за 2-оје деце. Помоћ око прибављања личне документације пружена је једном детету.

*

*

*

ЗАКЉУЧАК

Прошлогодишња кампања која је била посвећена деци погођеној дечијим браковима дала је резултате у делу већег броја идентификоване деце у односу на 2020. годину (за 81,2%). Иако, међу децом има и дечака, значајно је већи број девојчица које су жртве дечијег брака (93,1%).

Већина идентификоване деце је под родитељским старањем (90,6%), што јасно говори да је неопходан рад са породицом, на мењању ставова у односу на дечији брак, те да су кампање усмерене на ширу јавност од великог значаја, али и све форме превентивног рада у локалној заједници.

Центар за социјални рад је веома важна институција у раду са децом жртвама дечијег брака, али његово укључивање је у већини случајева већ када је дете у дечијем браку (у 65% случајева), што знатно смањује могућност превентивног рада са конкретним дететом и породицом. Ове интервенције већ представљају „гашење пожара“, а не рад у смислу отклањања ризика по дете. Иако се информативно и саветодавно ради са децом и породицама, ове интервенције су усмерене на ублажавање штете које је дете претрпело и тиче се евентуално повратка у процес образовања и материјалне подршке, а већина активности је фокусирана на мере породично правне заштите и покретање различитих поступака код других органа. Много већи ефекти којима треба тежити, постижу се отклањањем ризика, а центар за социјални рад, као институција има нање интервенција примерених овој фази, а много више у фази када се дечији брак већ десио.

Посматрајући образовни статус деце жртава може се закључити да 44,8% деце је средњошколског узраста, али не похађа средњу школу. Намеће се питање да ли би обавезност похађања средње школе допринела смањењу дечијег брака, мада је са друге стране, поражавајућа чињеница да 10,2% деце жртава никада није било укључено у образовни процес.

Сиромаштво јесте један од узрока дечијег брака, али ту је свакако присутан и фактор образовања мајки и њиме условљен економски зависан положај мајки деце која су актуелно жртве дечијег брака.